

Åtgärdspaket vegetarisk mat

För ett år sedan deklarerade Lunds kommun att vi befinner oss i ett klimatnödläge. Man har inrättat ett klimatpolitiskt råd och antagit mål om klimatneutralitet år 2030 för kommunen. Allt detta är gott och rätt. Jag vill bidra till att dessa mål nås genom några förslag på hur belastningen på klimatet från kommunala skolor och förskolors måltidsservice kan minska. Detta genom att öka andelen vegetarisk mat i skola och förskola. Förslagen är inspirerade av eller kopierade från Linda Roslunds masteruppsats från 2014 om hur Lunds kommun kan öka acceptansen för vegetarisk mat bland skolelever (se bilaga).

Våra kostval utgör en av de bästa möjligheterna att förändra vår klimat- och miljöpåverkan. Att bli vegan är en av de viktigaste livsstilsförändringarna en person kan göra för klimatet och miljön. Det har slagits fast i många studier, bland annat en av forskare på Lunds universitet (se den andra bilagan). Detta beror dels på att produktionen av animaliska produkter som kött, fisk och mejerivaror i sig själva orsakar betydligt mer växthusgasutsläpp än vegetabilier, men också på att de tränger undan skog genom att kräva betydligt större arealer (för foder och bete) än växtbaserade livsmedel gör. Ett radikalt skifte från främst köttbaserade måltider till vegetariska skulle därmed frigöra stora ytor för bevarande och nyodling av skog, vilket är avgörande såväl i klimatkrisen som i det lika akuta behovet att bevara biologisk mångfald.

Tidigare motioner och förslag i Lunds kommun med syfte att öka andel vegomat har fokuserat på fler vegetariska dagar. Dessa har inte genomförts på grund av farhågor om att det skulle leda till att vissa elever inte får i sig tillräckligt med mat för att orka med skoldagen. Det är en berättigad oro, men vi kan inte ge upp inför de attityder som vissa elever råkar ha idag. En bättre väg är att hitta kreativa sätt att förändra elevernas attityder och hjälpa dem till klimatsmartare kostval - utan att göra större inskränkningar på valfriheten.

Problemet är nämligen inte, tror jag, att en stor andel elever under inga omständigheter vill äta vegetariskt. Snarare gör många det som är enklast: att utan större reflektion äta som de är vana att äta och som kompisarna äter. Den vegetariska maten framstår inte som tillräckligt lockande för att denna grupp ska göra ett aktivt val att äta denna istället för standardalternativet.

Därför behöver vegomaten för det första bli mer attraktiv. Enligt en masteruppsats vid Lunds universitet kan detta uppnås genom att öka engagemanget och kunskapen om vegomat och klimat hos skolans personal, föräldrar och elever. Detta kan göras genom att erbjuda utbildning i vegetarisk matlagning och matens miljö- och klimatpåverkan till skolornas och förskolornas personal. Sådana kurser har ordnats för skolkök i såväl kommunala skolor och förskolor som friskolor, och det finns därmed flera goda resurser och erfarna kursledare att vända sig till, exempelvis Magnus Naess, Petra Cavini, Gustav Johansson och dessas böcker och bloggar. Västerås kommun är en av flera huvudmän som gjort framgångsrika satsningar på att få elever att uppskatta och äta mer vegetariskt, utan att göra avkall på näringsbehoven!

För det andra behöver det bli enklare för den grupp som mest handlar oreflekterat efter bekvämlighet och vana att äta vego. Detta kan göras genom att införa en helvegetarisk norm. Det skulle innebära att vid skolstart förutsätts en majoritet av eleverna vilja äta veganskt varje dag. Behovet att anmäla sig för specialkost åläggs de som vill eller behöver äta animaliska livsmedel istället för de som vill äta vego som på vissa skolor idag. För att inte valfriheten ska upplevas alltför inskränkt bör det inte krävas intyg för att kunna anmäla sig till kost med animalier. Det viktiga är bara att det krävs ett aktivt val för att förvärma klimatet, istället för att främja det. Reformen vore en typ av nudging, vilket ekonomer menar är effektiva verktyg för beteendeförändring. Skulle det uppstå starkt motstånd mot detta på någon skola kan det vara mer lämpligt att fullmäktige rekommenderar snarare än tvingar skolcheferna att genomföra detta.

I syfte att under övergångsperioden förebygga motstånd bland föräldrar och elever kan kommunen dock försöka väcka positivt engagemang i frågan genom en kombination av en tävling och smart kommunikation. Tävligen kan handla om vilken skola som under en period hade högst andel vegetabilier av all uppäten mat, och priset nåt som kommer såväl personal som elever till del. På så vis kan även friskolor inkluderas i vegosatsningarna. Ett sätt att kommunicera tävlingen

och övriga satsningar på till elever och föräldrar kan vara att hänvisa till varje barns rätt till mat. Hundratals miljoner, bland dem många barn, får idag inte ens äta sig mätta. Och det har med våra kostval att göra. Det är resursmässigt omöjligt att nå FN-målet om utrotad hunger 2030 så länge vi upprätthåller dagens stora köttproduktion globalt. Och det utan att räkna med minskade skördar på grund av förändrat klimat. Här kan svenska barn och ungdomar spela en stor roll eftersom svenskars köttkonsumtion idag är väldigt stor globalt sett. Ska vi fortsätta betrakta detta som en rättighet, eller ska vi erkänna det som ett privilegium vi är beredda av avstå från för att andra ska få rätten att äta sig mätta? Tävlningen kunde exempelvis gå under slogan: Ät vego för allas rätt till mat!

Att få kött till nästan varje måltid är få förunnat ur ett globalt perspektiv. Vi har nu makten att påverka om mindre privilegierade ökar sin köttkonsumtion eller inte.

Behöver detta innebära ökade kostnader? Nej. Vegetarisk mat är vanligtvis billigare än blandkost, möjligen med undantag för vegetariska halv- och helfabrikat. Även detta är något som nämnda kursledare har god kunskap om. I bästa fall kan en ökad andel vegetarisk mat ge ekonomiskt utrymme att höja miljö- och djurskyddskraven på de animalier som ändå köps in.

Avslutningsvis konstaterar den bifogade studien även att skolundervisning om individers klimatval ofta missar att fokusera på de mest effektiva åtgärderna. Denna satsning kan i bästa fall leda även till en mer forskningsbaserad undervisning om livsstil, samhälle och klimat.

Förslagen lyder alltså:

- Att all personal på Lunds kommunala skolor och förskolor erbjuds fortbildning i matens klimat-, miljö- och hälsopåverkan.
- Att all kökspersonal och alla hemkunskapslärare på de kommunala skolorna och förskolorna erbjuds kurser i vegansk och vegetarisk matlagning.
- Att Måltidsservice och skolor rekommenderas involvera föräldrar mer i arbetet med skolmaten, exempelvis genom att dela bilder på maten på sociala medier.
- Att kommunen utlyser tävlingar om vilken skola som når högst andel vegetarisk mat bland all mat som äts en viss period. Kanske finns även andra tänkbara sporrar!
- Att en utvärdering bland elever, föräldrar och personal görs ett halvår efter genomförandet av dessa åtgärder. Denna ska dels ta reda på hur nöjda grupperna är med skolmaten, dels hur de skulle reagera på införandet av en helvegetarisk norm.
- Att fullmäktige efter rapporteringen av denna utvärdering röstar om att införa eller rekommendera helvegetarisk norm på alla eller vissa av de kommunala skolorna och förskolorna.